

Türk Kütüphaneciler Derneği'nden Federasyona

Bireyler, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanlarda olduğu gibi, mesleki alanda da seslerini daha güçlü duyurabilmek, çıkarlarını etkili bir şekilde savunabilmek, geliştirebilmek ve çıkarlarını güvence altına alabilmek amacıyla örgütlenme ihtiyacı hissederler. Böylece, tek başlarına çözemeyecekleri sorunlarını, güçlerini birleştirerek çözmeye imkanına kavuşurlar. İşçi/işveren sendikaları, odalar, borsalar, dernekler bu ihtiyaçtan doğmuşlardır.

Sivil toplum örgütleri gelişmiş, çağdaş ve demokratik toplumların en belirgin özelliğidir. Bu örgütler ulusal düzeyde olabileceği gibi (TKD, Kızılay, TEMA, GEMA, vb.) uluslararası düzeyde de olabilir (BM, UNESCO, UNICEF, ILO, WHO, AF Örgütü, vb. gibi).

Şüphesiz Türkiye'nin çeşitli il ve ilçelerinde kütüphane kurma, geliştirme ve koruma adı altında zaman zaman bulunduğu il/ilçede etkili olabilen dernekler kurulmuş ve halen de kurulmaktadır. Türkiye düzeyinde örgütlenilen en etkili mesleki örgütümüz 19 Kasım 1949 yılında kurulmuş olan Türk Kütüphaneciler Derneği'dir. Bunun yanında 1993'lü yıllarda kurulan Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği (ÜNAK)'ni de sayabiliriz.

Ben burada mensubu olmakla gurur duyduğum Türk Kütüphaneciler Derneği ile ilgili otokritik ve önerilerimi sizlerle paylaşmak istiyorum. Şüphesiz ki, bir kurum/kuruluşun görevlerini tam olarak yapıp yapmadığını tespit edebilmek için, o kuruluşun, kuruluş amaçlarını ve işleyişini düzenleyen ana tüzüğünü iyi kavramak, kuruluşun bugüne kadarki yaptığı çalışmaları bilmek gerekir. Biz bu çalışmamızda, son şekliyle 1996 yılında yayınlanarak yürürlüğe giren "TKD Anatüzüğü" ve bugüne kadarki yapılanların ışığı altında konuyu incelemeye çalışacağız.

TKD Anatüzüğü'nde derneğin amaç ve çalışma alanları 2. Maddede yer almıştır. Burada "TKD'nin amacı kütüphane arşiv, belge ve bilgi hizmetlerinin gelişmesini sağlayarak toplum kalkınmasına katkıda bulunmaktır." denilmektedir. Bundan da açıkça anlaşılacağı gibi dernek, sadece kütüphanelerin değil, özel/resmi arşivlerin, dokümantasyon (belgebilim) ve enformasyon (bilgibilim) merkezlerinde verilen hizmetlerin gelişmesini sağlayıcı çalışmalar yapmayı amaçlamaktadır. Yani bu dernek sadece kütüphanecilerin değil, aynı zamanda arşivistlerin, dokümantalistlerin ve bilgi uzmanlarının da yer alabileceği çok geniş kapsamlı bir dernek niteliğindedir.

1. Asıl Üyelik-Aday Üyelik

Anatüzük'ün 3. Maddesinde, derneğe kimlerin ve hangi statüde üye olabilecekleri açıklanmıştır. Ancak, burada ilginç bir çelişki göze çarpmaktadır: Kütüphaneciliğe ilgi duyanlara “Asıl Üye” olma şansı verilirken, üniversitelerin kütüphanecilik bölümü öğrencilerine ise, sadece “Aday Üye” olmak hakkı lütfedilmektedir. Yani, asıl üyelik için geleceğin kütüphanecileri, arşivistleri ve bilgi-belge uzmanları olmak üzere çok önemli bir adım atarak üniversitelerin ilgili bölümünde okumak için tercihte bulunan öğrenciler derneğe asıl üye olamıyorlar da, kütüphaneciliğe ilgi duyup-duymadığının tespiti için hiçbir somut ölçüsü olmayan kişiler, derneğe asıl üye olabiliyor. Kesinlikle bu hususun yeniden düzenlenerek, üniversitelerin kütüphanecilik bölümlerinde okumakta olan ve derneğe üye olma şartlarını taşıyan öğrencilerin “Asıl Üye” olarak dernek üyeliğine kabulü sağlanarak, bu çelişki ve haksızlık ortadan kaldırılmalıdır. “Aday Üyelik” statüsü Dernek Anatüzüğü'nden çıkarılmalıdır.

2. Üyelik Aidatlarının Yetersizliği

Bir derneğin amaçlarına ulaşmada üzerine düşen görev ve sorumlulukları tam anlamıyla yerine getirebilmesi için, ekonomik yönden güçlü olması gerekir ve bu güce en önemli katkıyı üyelerin verecekleri yeterli aidat ve bağışlar yapar. Anatüzük'ün 4. Maddesinde yer alan “Asıl Üyelik için yılda en az 500.000 TL.” üyelik aidatının ödenecek olması çok gülünç bir rakamdır. Bu ibare, “Asıl Üyelik için her yıl ocak ayında açıklanan memur maaş katsayısının 250 rakamı ile çarpılmasıyla bulunacak miktarda yıllık üyelik aidatı ödemeyi yükümlenmiş olmak ve bunu aynı yıl içinde ödemek gerekir” şeklinde yeniden düzenlenmelidir.

3. Meslek Ahlâk Kurallarının Tesbiti ve İlanı

Anatüzüğün 8. Maddesinde, üyelikten çıkarılma sebepleri arasında, “Derneğin amacına ve mesleki ahlâk ilkelerine aykırı hareket ettiği” tespit edilenler de yer almaktadır. Bu işlemin yapılabilmesi için, 2. Maddede yer alan, “e) Mesleki ahlâk kurallarını saptar ve bu kurallara uyulmasını sağlar” fıkrası

gereğince, mesleki ahlâk ilkelerinin tespit edilmesi, yazılı bir kurallar dizisi haline getirilmesi ve Dernek'e üye olacakların daha üye olmadan önce bu kuralları bilerek ve kabul ederek üyelik için müracaatta bulunmasının sağlanması gerekir. Sanırım, bugüne kadar bu yapılmadı, yapıldıysa bile üyelere yeterince duyurulmadı.

4. Genel Kurula Katılacak Şube Temsilcileri

Şubelerin Merkez Genel Kurulu'na gönderebilecekleri temsilcilerle ilgili 13. Maddede yer alan "İlk 100 asıl üye için iki, sonraki her 50 üye için birer olmak üzere şube genel kurullarına seçilen şube temsilcileri ile şube başkanları..." ibaresi şu şekilde olmalıdır; "her 50 asıl üye için birer olmak üzere şube genel kurullarınca seçilen şube temsilcileri ile şube başkanları..." TKD Genel Kurulu'na katılabilirler. Ancak, her şubenin de mutlaka Genel Kurula katılmaları şart koşulmalıdır. Bugüne kadarki yapılan Genel Kurul'larda şubelerin yarısına yakınından hiç temsilci gelmediği veya eksik temsilci gönderildiği görülmüştür.

5. Taşradaki TKD Şubeleri-Halk Kütüphaneleri İlişkileri

Ankara ve İstanbul dışındaki illerin tamamına yakınında kurulan TKD şubelerinin, "halk kütüphanesini koruma ve güçlendirme derneği" olarak çalıştığı tenkidi, bugüne kadar çeşitli vesilelerle meslektaşlarımız tarafından dile getirilmiştir. Ancak, bunun sebepleri tam olarak açıklığa kavuşturulamamıştır. Bana göre bunun en önemli sebepleri şunlardır:

- a. Türkiye'de en yaygın olarak hizmet veren kütüphaneler, halk kütüphaneleridir. Böyle olunca da taşrada en çok kütüphaneci ve kütüphane çalışanı halk kütüphanelerinde bulunmaktadır. TKD şubeleri de taşrada binbir sorunla boğuşarak kütüphane hizmeti vermeye çalışan, (bazen müdür bazen mutemet, bazen kütüphaneci ve hatta bazen de kaloriferci ve temizlikçinin görevlerini üstlenen) bu fedakar ve cefakar insanlar tarafından kurulmaktadır.
- b. Taşra şubelerinin gelirleri halk kütüphanesine ve dolayısıyla da kütüphane okuyucularına dayanmaktadır. Fotokopi, üye kartı, çay ocağı-kan-

- tin işletme hizmetleri halk kütüphaneleri yönetimlerince (ilgili mülki amirin de onayını alarak) birçok üyesi kendi çalışması olan TKD şubeleri-ne devredilmekte, böylece şubeler sürekli bir gelire kavuşturulmaktadır.
- c. Taşradaki TKD şubeleri genellikle halk kütüphanesi bünyesinde çalışmalarını sürdürmekte, halk kütüphanesinin bina, telefon, faks vb. imkanlarını rahatlıkla kullanılabilmektedirler.

Buraya kadar sıraladığımız hususlardan da anlaşılacağı gibi, üyelerinin çoğunu halk kütüphaneleri çalışanlarının oluşturduğu, gelirlerinin tamamı halk kütüphanesi hizmetlerine/kütüphane okuyucularına dayalı ve mekân/malzeme olarak halk kütüphanesini kullanan TKD şubelerinin, halk kütüphanesi hizmetlerinin daha kaliteli/yeterli ve yaygın hale getirilebilmesi için maddi ve manevi destek sağlanmasından daha doğal bir durum olamaz. Yani, bu şubeler, halk kütüphanesinden doğrudan veya dolaylı yoldan aldıklarını yine halk kütüphanesine yardım ve destek amacıyla kullanmaktadırlar. Bu da TKD Anafüzük'ün 2. Maddesinde Derneğin amacına ulaşmak için yapacağı çalışmalar arasında: “kütüphanecilik ve ilgili alanlardaki bütün çalışmaları manen ve maddeten destekler, bunun için her türden kütüphanecilik, eğitim, öğretim ve bilim kurumları ve kuruluşları ile işbirliği eder; kütüphaneler ile bilgi merkezlerini ve arşivleri ilgilendiren meselelerin çözülmesini sağlayıcı çalışmalar yapar, bu kuruluşlara maddi ve manevi yönlerden destek olur.” Fıkraları çok açıktır. Halk kütüphaneleri de bir kütüphanecilik kuruluşu olduğuna göre... Yoksa değil mi?

6. Genel Merkez-Şube İlişkilerinin Yetersizliği

TKD Genel Merkezi ile şubeler arasında, (özellikle de Ankara ile İstanbul dışındaki taşra şubeleri ile ilgili) düzenli ve sağlıklı bir ilişkinin kurulamadığı, çalışmaların koordine edilmediği için birbirinden kopuk olduğu, her şubenin bağımsız bir dernekmiş gibi hareket ettiği konularında çeşitli kişiler tarafından değişik platformlarda görüşler ortaya atılmıştır. Ancak, bugüne kadar bu konuda yeterli çaba sarfedildiği ve ilişkilerin eskisine göre daha iyi hale geldiğini söyleyebilmek ne yazık ki mümkün değildir. Bu ilişkilerin en çok yetersiz olduğu alan ise, Genel Merkez tarafından çeşitli tarihlerde yapılan eğitici ve kültürel faaliyetlerden şubelerin ya geç haberdar edilmesi ya da hiç haberdar edilmemesidir. Örneğin, Türk Kütüphaneciler Derneği'nin Kuruluşunun

50. Yılı etkinliklerinin varlığından taşra şubeleri eylül ayı ortalarına doğru kütüphanelere ulaşan Türk Kütüphaneciliği dergisinden tesadüfen haberdar olmuşlardır. Bir dernek Genel Merkezi, kuruluşunun 50. yılını kutlamak için etkinlik düzenleyecek, ama aynı derneğin taşra şubeleri bu etkinliklerden haberdar olmayacak. Bunu anlamak ve anlatmak mümkün değildir.

Genel Merkez-Şube ilişkilerinde şüphesiz en etkili rolü Genel Merkez'in üstlenmesi, şubeleri ile birlikte hareket etmeye zorlanması, şubelerin faaliyetlerini denetlemesi, varsa eksiklerin giderilmesi için şubeleri uyarması ve başarılı çalışma yapan şubeleri de takdir ve teşvik etmesi gereklidir. Biz TKD Salihli Şubesi olarak bugüne kadar Genel Merkez'den hiçbir maddi-manevi destek alamadık. Şubemizin kuruluşu ve bu sene 3. sayısını yayınladığımız *Hedef Bilgi Toplumu* yıllıkımız hakkında Türk Kütüphaneciliği dergisinde hiçbir haber yayınlanmadığı gibi, Genel Merkez tarafından çalışmalarımızla ilgili teşekkür, takdir ve teşvik edici hiçbir yazı da alamadık. Bunun sebebini anlamakta gerçekten çok güçlük çekmekteyim. Özellikle yayınladığımız *Hedef Bilgi Toplumu* yıllıkımızın her sayısından 400 adet Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'ne 20 adet TKD Genel Merkezi'ne 2. sayımızdan bütün TKD Genel Kurulu'na (1998 yılında) katılan temsilcilere ücretsiz olarak dağıtıldığı halde, küçücük bir teşekkür bile bizden esirgendi. Acaba, Türkiye'de kaç TKD şubesi böyle bir yayını aksatmadan sürdürme başarısını göstermiştir? Bunun cevabını sizlerin takdirlerine bırakıyorum.

7. Yayın Yetersizliği

Bugüne kadar TKD Genel Merkezi tarafından yayınlanan kitap sayısı 30 civarındadır ve 50. yılını kutlayan bir dernek için çok çok yetersizdir. Yılda 1 kitap yayınlansa, en az 50 kitabın yayınlanmış olması gerekirdi. Ayrıca yayınlanan bu kitaplarda taşra kütüphanecilerinin eserlerine rastlanmaması da dikkate değer bir gerçektir. Yılda dört sayı olarak yayınlanan Türk Kütüphaneciliği dergisi daha çok bilimsel ağırlıklıdır, haber olsa bile kütüphanelere çok geç ulaştığından, bu haberler güncelliğini yitirmiş olmaktadır. Bunu önlemek için ya Türk Kütüphaneciliği aylık hale getirilerek yayınlandığı tarihte kütüphanelere gönderilmeli, ya da daha az sayfalı bir başka aylık haber bülteni yayınlanmalıdır.

Buraya kadar sözünü ettiğim birçok aksaklık/eksiklik, TKD Genel Merkezi'nin maddi imkansızlıkları yüzünden istenilmesine rağmen giderileme-

miş olabilir. Ancak, şubelerin çalışmaları takdir, teşekkür ve teşvik amaçlı yazışmaların maliyetini karşılayacak imkan da mı bulunmamaktadır? Çeşitli programlara yapılan davetlere icabet edilemese bile, bir kutlama telgrafi bile gönderemeyecek kadar mı maddi imkanımız yoktur?

8. Türk Kütüphane Dernekleri Federasyonunun Kurulması

Bütün kütüphane/kütüphanecilik/kütüphaneciler derneklerinin bir federasyon çatısı altında toplanmasının bir türlü sağlanamaması, Türk Kütüphaneciliği açısından önemli bir eksikliktir. Bu konuda en önemli görev, en köklü ve yaygın meslek kuruluşumuz olan Türk Kütüphaneciler Derneği'ne düşmektedir. Kütüphanecilik, arşivcilik ve enformasyon-dokümantasyon alanlarında çeşitli adlar altında kurulmuş bulunan derneklerin Türk Kütüphane Dernekleri Federasyonu adı altında bir araya gelmelerinde çok büyük faydalar bulunmaktadır. Böyle bir federasyona:

- a. Sadece üniversitelerin kütüphanecilik bölümünde okumakta olan ve burarlardan mezun olmuş kütüphanecilerin üye olabileceği Türk Kütüphaneciler Derneği,
- b. Sadece üniversite ve araştırma kütüphanelerinde çalışanların üye olabileceği dernekler,
- c. Arşiv çalışanlarının üye olabileceği dernekler,
- d. Milli Kütüphane çalışanlarının üye olabileceği bir dernek,
- e. Halk kütüphanesi çalışanlarının üye olabileceği dernekler,
- f. Okul kütüphanesi çalışanlarının üye olabileceği dernekler,
- g. Kütüphane dostları, vb. adlarla kurulan dernekler, üye olabilirler.

Bu federasyon sayesinde maddi ve manevi güçler birleştirilebilir, mesleklerle ilgili etkili bir kamuoyu oluşturulabilir, sorunların çözümü daha kolay bulunabilir diye düşünüyorum.

Nice ellili yıllara kavuşmak dileğiyle.

Ali Aksakal

Salihli İlçe Halk Kütüphanesi Müdürü